

TIESNEŠU DISCIPLINĀRKOLĒGIJAS LĒMUMS

Rīgā 2022.gada 11.martā

Tiesnešu disciplinārkolēģija šādā sastāvā: sēdes priekšsēdētāja Alla Šilova, kolēģijas locekļi Kaspars Berķis, Ilze Freimane, Ilgvars Jaungelže, Inguna Preisa, Ilona Rūķe, Līvija Slica, Aivars Uminskis,

piedaloties Senāta Civillietu departamenta senatorei Andai Briedei, tieslietu ministra pārstāvei Kristīnei Kalniņai,

izskatīja disciplinārlietu, kas ierosināta ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja Aigara Strupiša 2022.gada 14.februāra lēmumu pret Senāta Civillietu departamenta senatori Andu Briedi par iespējamu necienīgu rīcību.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja Aigara Strupiša 2022.gada 14.februāra lēmumu pret Senāta Civillietu departamenta senatori Andu Briedi ierosināta disciplinārlieta par iespējamu necienīgu rīcību. Lēmumā norādīti turpmāk minētie apstākļi.

[1.1] 2021.gada 15.novembrī, pamatojoties uz Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr. 720 „Par ārkārtas situācijas izsludināšanu” (turpmāk – rīkojums Nr. 720) 5.3.punktu, senatorei A. Briedei nosūtīts rīkojums, ar kuru uzdots līdz 2021.gada 26.novembrim iesniegt personāla nodaļā vakcinācijas/pārslimošanas sertifikātu vai apliecinājumu par vakcinācijas uzsākšanu. Ja vakcinācija nav uzsākta, tika uzdots iesniegt Augstākās tiesas priekšsēdētājam rakstisku paskaidrojumu par rīkojuma Nr. 720 5.3.punktā minēto nosacījumu neizpildes iemesliem un turpmāko rīcību.

[1.2] Senatores rakstveida paskaidrojumos norādīts, ka izvirzītā prasība ir prettiesiska un nav samērīga.

Vēlāk iesniegtajos papildu paskaidrojumos norādīts uz Latvijas Republikas Satversmes 106.panta pārkāpumu, dotas atsauces uz attiecīgajiem starptautisko tiesību instrumentiem un uz attiecināmu Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru. Tāpat norādīts, ka, atšķirībā no izņēmuma stāvokļa, kas iespējams tikai kara gadījumā, ārkārtas stāvokļa gadījumā Ministru kabinetam nav pilnvaru ierobežot ne augstāka spēka normatīvajā aktā paredzētās personu pamattiesības, ne konstitucionālo orgānu funkciju izpildi. Tādēļ ārkārtas stāvokļa ietvarā Ministru kabinets drīkst noteikt tikai tādus ierobežojumus, kuri objektīvi nepieciešami īpašā tiesiskā režīma izsludināšanas mērķa sasniegšanai (ar mērķi ierobežot saslīmstības izplatību – piemēram, distancēšanos, deguna un mutes aizsegu lietošanu, regulāru testēšanu, darba veikšanu attālināti).

[1.3] Augstākās tiesas priekšsēdētājs atzinis, ka senatores Andas Briedes rīcība, neiegūstot derīgu vakcinācijas sertifikātu, formāli neatbilst rīkojuma Nr. 720 5.3.punktā ietvertajām prasībām. Lai apsvērtu arī būtisko senatores paskaidrojumos norādīto pamattiesību

ierobežojumu, kā arī faktiski mainīgo situāciju Covid-19 izplatības ierobežojumu regulējumā, iespējamā disciplinārpārkāpuma izvērtēšanā nodrošināms arī aktuālās situācijas vērtējums, proti, ņemami vērā arī apstākļi, kas radušies pēc rīkojuma Nr. 720 pieņemšanas. Norādāms, ka šobrīd senatore pilda savus pienākumus pilnā apmērā un pilnībā attālināti.

Turklāt Tiesnešu disciplinārkolēģijas plašāks skatījums uz varas dalīšanas aspektiem un situācijas kopumā analīze ļaus izdarīt secinājumus par atbildīgu rīcību un cieņpilnām attiecībām trīs varas atzaru starpā nākotnē līdzīgās situācijās. Jo īpaši svarīgas šajā kontekstā ir konstitucionāla orgāna amatpersonai ārkārtas stāvokļa ietvaros noteiktie amata pienākumu pildīšanas pagaidu ierobežojumu un attiecīgi arī pamattiesību ierobežojumu radītās neatgriezeniskās sekas.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs norādījis, ka šādu vērtējumu izdarīšana nav disciplinārlietas ierosinātāja kompetencē, kuram jāņem vērā tikai pirmšķietami formālais iespējamā pārkāpuma sastāvs. Tādēļ formāli ir konstatējami apstākļi, kas ir pamats vērsties Tiesnešu disciplinārkolēģijā, lai tiktu izlemts jautājums par senatores A. Briedes iespējamu disciplinārpārkāpumu, kas izpaudies tiesneša necienīgā rīcībā.

[2] Pirms lietas izskatīšanas Tiesnešu disciplinārkolēģijas sēdē, saņemti senatores A. Briedes papildu paskaidrojumi, kuros norādīts, ka rīkojuma Nr. 720 5.3.punkts, kamēr tas bija spēkā, attiecināms vienīgi uz izpildvaras funkcijas veicošo institūciju darbiniekiem un amatpersonām. Šī punkta piemērošana konstitucionālo orgānu amatpersonām ir kļūdaina, Latvijas Republikas Satversmei un citiem likumiem pretējas interpretācijas rezultāts, pamatojot norādīto.

Senatores ieskatā atsaukšanās uz rīkojuma Nr. 720 mērķi nekādā veidā nepamato Tiesnešu ētikas komisijas secinājumu par rīkojuma 5.3.punkta saturu. Tiesnešu ētikas komisija, saistot pienākumu vakcinēties ar infekcijas izplatības un veselības nozares pārslodzes apturēšanu, atstājusi bez izvērtējuma, ka vakcinācija Covid-19 infekcijas izplatību neaptur, kā arī rīkojuma Nr. 720 darbības laikā neapturēja.

Uzskata, ka, gramatiski tulkojot rīkojuma Nr. 720 5.3.punkta tekstu, redzams, ka tur nav norādes par pienākumu vakcinēties. Atsaucas uz Tiesnešu ētikas komisijas atzinuma 9.punktā teikto, norādot, ka atzinumā netiek konkretizēts ne saistošais pienākums, ne sabiedrības interesēm pretējā rīcība. Uzskata, ka deklaratīvs apgalvojums nav pietiekošs, lai atzītu, ka ir noticis pārkāpums, attiecīgā pārkāpuma sastāvam jābūt noteiktam likumā, no rīkojuma Nr. 720 5.3.punkta satura redzams, ka tajā bija noteikts nevis pienākums vakcinēties, bet gan aizliegums pildīt amata pienākumus.

Norāda, ka neargumentēti un nepamatoti apgalvojumi par to, ka vakcinācijas un pārslimošanas sertifikāta neiegūšana ir tiesneša necienīga rīcība un ka tas ir pārkāpums, neidentificējot likuma normu, kas rada šaubas par tiesneša nevainojamu reputāciju, nevar būt pamats tiesneša saukšanai pie disciplināratbildības.

Tiesnešu disciplinārkolēģijas sēdē senatore sniedza paskaidrojumus, kuru saturs atbilst rakstveidā sniegtajiem paskaidrojumiem, papildus paskaidroja, ka Tiesnešu ētikas komisijas atzinumā nav norādīts, kas ir konkrētais tiesneša reputāciju graujošais pārkāpums. Uzskata, ka vakcinācija nebija vienīgais līdzeklis, bija jānodrošina droši apstākļi, kā arī iespēja strādāt attālināti. Lūdza izbeigt disciplinārlietu, jo uz disciplinārlietas izskatīšanas brīdi rīkojuma Nr. 720 5.3.punkta norma vairs nav spēkā.

Tieslietu ministra pārstāve K. Kalniņa norādīja, ka pievienojas lēmumā par disciplinārlietas ierosināšanu norādītajam, uzskata, ka disciplinārlieta ierosināta pamatoti, tiesneses rīcībā saskatāma necienīga rīcība.

Motīvu daļa

[3] Pārbaudījusi lēmumā par disciplinārlietas ierosināšanu norādītos apstākļus, uzklaušījusi senatores un tieslietu ministra pārstāves paskaidrojumus, Tiesnešu disciplinārkolēģija atzīst, ka disciplinārlieta ierosināta pamatoti. Senatore ir saucama pie disciplinārās atbildības par necienīgu rīcību.

[4] Ar rīkojumu Nr. 720 visā valstī ir izsludināta ārkārtējā situācija. Rīkojuma Nr. 720 preambulā ir norādīts tā mērķis – apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību, veselības nozares pārslodzi un mazināt novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību.

Rīkojuma Nr. 720 5.3.punkts noteic, ka valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas no 2021.gada 15.novembra savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņiem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

Minētās prasības attiecas uz visiem Satversmē noteiktajiem konstitucionālajiem orgāniem, kas īsteno valsts funkcijas – likumdošanu, izpildu funkciju un tiesu varu. Tiesu varas konstitucionālā funkcija ir tiesas spriešana un strīdu izšķiršana, kas nav ierobežojama arī ārkārtējās situācijas laikā atbilstoši varas dalīšanas principam. Līdz ar to arī tiesnešiem ir saistoša rīkojuma Nr. 720 5.3.punkta prasība veikt darba pienākumus tikai tad, ja ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

No lēmuma par disciplinārlietas ierosināšanu pamatojuma secināms, ka tajā konstatētais pārkāpums tiek saistīts ar to, ka senatore nav izpildījusi rīkojuma Nr. 720 5.3.punkta noteikumus.

Nemot vērā to, ka rīkojuma Nr. 720 5.3.punktā ietvertās prasības bija spēkā līdz 2022.gada 1.martam, Tiesnešu disciplinārkolēģija atzīst, ka disciplinārais pārkāpums aprobežojas ar laika periodu no 2021.gada 15.novembra līdz 2022.gada 1.martam.

[5] Rīkojuma Nr. 720 5.3.punkts ir vispārīgais administratīvais akts, līdz ar to tā tiesiskuma un personai noteikto ierobežojumu samērīguma vērtējums piekrīt administratīvajai tiesai.

Senatore paskaidroja, ka nav pārsūdzējusi Rīkojuma Nr. 720 5.3.punktu Administratīvajā rajona tiesā.

Disciplinārlietas izskatīšanā nav nozīmes senatores argumentiem par iespēju darba pienākumus pildīt attālināti un to, ka viņa ir izslēgta no infekcijas pārneses ķēdes. Rīkojuma Nr. 720 5.3. punkts neparedz iespēju valsts un pašvaldību institūciju darbiniekiem un amatpersonām pildīt darba pienākumus bez vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta uzrādīšanas arī tad, ja darba pienākumus ir iespējams pildīt attālināti. Savukārt jautājums par rīkojuma Nr. 720 5.3.punkta samērīgumu attiecībā pret konkrētu personu, tajā skaitā esību infekcijas pārneses ķēdē, ir pārbaudāms administratīvajā tiesā.

[6] Atbilstoši Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta pirmās daļas 2.punktam tiesnesi var saukt pie disciplinārās atbildības par necienīgu rīcību.

Tiesnešu ētikas komisija pēc Tiesnešu disciplinārkolēģijas lūguma 2022.gada 14.janvārī sniedza atzinumu (turpmāk – Ētikas komisijas atzinums), ka tiesneša atteikšanās uzrādīt vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu ir vērtējama kā tiesneša necienīga, un šis pārkāpums var radīt pamatu uzskatam, ka tiesnešiem nav nevainojamas reputācijas. Minētais atzinums ir sniegts sakarā ar citām Tiesnešu disciplinārkolēģijā izskatītajām lietām, taču, ņemot vērā, ka faktiskie apstākļi šajās lietās ir līdzīgi, Ētikas komisijas atzinuma secinājumi ir izmantojami arī izskatāmajā lietā.

No rīkojuma Nr. 720 5.3.punktā noteiktā aizlieguma no 2021.gada 15.novembra turpināt veikt darba pienākumus, ja nav vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta, izriet netiešs pienākums vakcinēties un iegūt vakcinācijas sertifikātu, ja persona nevar uzrādīt pārslimošanas sertifikātu. Tiesnešu disciplinārkolēģija pievienojas Ētikas komisijas atzinumā norādītajam, ka tas, no vienas puses, ir priekšnoteikums turpmāko darba pienākumu pildīšanai, no otras puses, – ir saskatāms tā pamatmērķis nodrošināt valsts funkcijas veikšanas nepārtrauktību, novērst saslimstības apdraudējumu (tiesas darbiniekiem, lietas dalībniekiem un sabiedrībai kopumā) un mazināt kopējo saslimstības izplatīšanos. Tādējādi arī 5.3.punktā noteiktā pienākuma pamats ir vērsts uz rīkojuma Nr. 720 leģitīmā mērķa sasniegšanu (sk. *Ētikas komisijas atzinuma 4.punktu*).

Ētikas komisijas atzinumā norādīts, ka viens no nevainojamas reputācijas būtiskākajiem aspektiem ir sabiedrības cieņas un uzticības baudīšana. Savukārt viens no priekšnosacījumiem sabiedrības cieņas un uzticības iegūšanai ir tiesneša rīcības atbilstība likuma, ētikas un morāles normām. Sabiedrības uzticēšanās tiesai ir ciešā saistībā ar paša tiesneša rīcību un uzvedību sabiedrībā. Tiesnesis, kas ciena un ievēro likumu, godprātīgi un ar cieņu attiecas pret savu amatu, amata pienākumiem, procesa dalībniekiem, kolēģiem un sabiedrību kopumā (Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 1.punkts), nostiprina pārliecību, ka likumā noteiktās kārtības ievērošana atbilst sabiedrības un katra atsevišķa tās locekļa interesēm. Demokrātiskā sabiedrībā sabiedrības uzticēšanās tiesu varai kopumā un katram tiesnesim atsevišķi ir ļoti svarīga. Savukārt bez sabiedrības uzticēšanās nav iespējama sekmīga tiesu varas funkcionēšana. Arī katra individuāla tiesneša uzvedībai jābūt tādai, lai stiprinātu tiesu varas autoritāti. Turklāt tiesnesim ir jārēķinās ar pastāvīgu sabiedrības uzmanību un jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas jebkurai citai personai varētu šķist apgrūtinoši (Tiesnešu ētikas kodeksa 5.kanona 1.punkts). Ievērojot to, ka tiesnesis ir apveltīts ar plašām pilnvarām un likumā noteiktām neatkarības un imunitātes garantijām, viņa uzvedībai jābūt tādai, lai neapdraudētu tiesu varas leģitimitāti un sabiedrības uzticēšanos tiesām. Katra individuāla tiesneša autoritātes apdraudējums met ēnu pār visu tiesu varu. Savukārt tiesu varas autoritāte ir kopēja sabiedrības interese (sk. *Ētikas komisijas atzinuma 7.punktu*).

Tiesnesim nolūkā nodrošināt valsts funkcijas īstenošanu var tikt noteikti tiesību ierobežojumi un uzlikti arī īpaši pienākumi, kas vērsti uz to, lai tiesu vara varētu sekmīgi pildīt savus pienākumus un baudītu sabiedrības uzticēšanos. Tiesnesim ir jāapzinās savas profesijas jēga un nozīme valsts dienesta funkciju izpildē, kas prasa respektēt arī citu valsts varas atzaru kompetenci, pieņemtos lēmumus un sekmēt savstarpējo cieņu valsts un visas sabiedrības interesēs. Tiesneša godprātīga attieksme pret tam uzliktajiem pienākumiem arī parāda tiesneša un tiesu varas kopumā izpratni par sabiedrības un valsts pastāvēšanai būtiskām vērtībām. Konkrētajā situācijā tās ir rūpes par sabiedrības kopējo veselību, solidaritāti pret citiem varas

atzariem, dažādām sabiedrības grupām un jo īpaši mediķiem un personām, kuras ir pakļautas veselības apdraudējumam. Tā ir atteikšanās no savām individuālajām brīvībām sabiedrības interesēs un nolūkā nodrošināt valsts funkciju izpildes nepārtrauktību. Tie ir fundamentāli jautājumi, kuriem būtu jābūt pašsaprotamiem (sk. *Ētikas komisijas atzinuma 8.punktu*).

Ētikas komisijas atzinumā norādīts, ka tiesnesis, kas nepilda pienākumu, kas vērsts uz kopējo sabiedrības interešu nodrošināšanu un valsts funkciju izpildes nepārtrauktību, ar kuru tiek aizsargātas citu cilvēku tiesības uz dzīvību un veselību, apdraud sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un valstij kopumā. Šāda tiesneša rīcība, kas ir pretēja sabiedrības interesēm, vērtējama kā necienīga. Turklāt, ja tiesnesis tiesneša neatkarības garantiju uztver kā tiesību nepildīt ar rīkojumu noteikto pienākumu, ir pamats šaubām par nevainojamu reputāciju (sk. *Ētikas komisijas atzinuma 9.punktu*).

[7] Ņemot vērā lietas apstākļus un Ētikas komisijas atzinuma secinājumus, Tiesnešu disciplinārkolēģija atzīst, ka senatores rīcībā ir konstatējams disciplinārais pārkāpums – necienīga rīcība, jo viņa nav ievērojusi rīkojuma Nr. 720 5.3.punktu, par ko senatore saucama pie disciplinārās atbildības.

[8] Saskaņā ar Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 7.panta piekto daļu, uzliekot disciplinārsodu, Tiesnešu disciplinārkolēģijai jāņem vērā disciplinārā pārkāpuma raksturs, tā sekas, tiesneša vainas pakāpe nodarījumā, kā arī ziņas, kas raksturo viņa personību un iepriekšējo darbību tiesneša amatā.

Senatore nav izmantojusi tiesisku mehānismu savu tiesību aizstāvībai, proti, nav pārsūdzējusi rīkojuma Nr. 720 5.3.punktu administratīvajā tiesā.

Senatore neatzīst un neizprot pieļauto pārkāpumu un tā sekas.

Tiesnešu disciplinārkolēģija ņem vērā, ka rīkojuma Nr. 720 5.3.punktā noteiktā vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta esība kā priekšnoteikums darba pienākumu veikšanai ir ierobežots laikā un tā nepieciešamība tiek regulāri pārvērtēta, mainoties epidemioloģiskajai situācijai. Vienlaikus šis periods ir ļoti aktuāls, lai sasniegtu rīkojumā norādītos mērķus, un prasa visas sabiedrības, jo īpaši valsts un pašvaldības institūciju darbinieku un amatpersonu iesaisti, izpildot prasības un rādot piemēru pārējai sabiedrības daļai, un tādējādi vairojot uzticēšanos tiesu varai. Senatores rīcība apdraud sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un valstij kopumā, jo bez sabiedrības uzticēšanās nav iespējama sekmīga tiesu varas funkcionēšana.

Tiesnešu disciplinārkolēģija ņem vērā, ka senatore iepriekš nav disciplināri sodīta.

Tiesnešu disciplinārkolēģijas ieskatā vispārīgā administratīvā akta, kurš ir saistošs senatorei, nepildīšana, viņas rīcība un tās sekas, attieksme pret pārkāpumu, ir pamats konkrētajā gadījumā piemērot disciplinārsodu – amatalgas samazināšanu uz sešiem mēnešiem, ieturot 20 procentus no amatalgas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta pirmās daļas 3.punktu, 7.panta otrās daļas 1.punktu un ceturtās daļas 3.punktu, kā arī 11.¹panta pirmo daļu, Tiesnešu disciplinārkolēģija

nolēma

Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta senatorei Andai Briedei uzlikt disciplinārsodu – amatalgas samazināšanu uz sešiem mēnešiem, ieturot 20 procentus no amatalgas.

Lēmumu senatore var pārsūdzēt Disciplinārtiesā septiņu dienu laikā no lēmuma saņemšanas dienas.

Sēdes priekšsēdētāja

A. Šilova

Kolēģijas locekļi

K. Berķis

I. Freimane

I. Jaungelže

I. Preisa

I Rūķe

L. Slica

A. Uminskis